

Julije Skjavetić i njegova knjiga moteta

za pet i šest glasova (Mleci 1564.) u svom vremenu i danas

Lovro Županović, Zagreb

Prošlogodišnje prvo suvremeno izvođenje 18 moteta Julija Skjavetića, hrvatskoga skladatelja iz XVI. stoljeća, u okviru Varaždinskih baroknih večeri u izvrsnoj interpretaciji Slovenskog komornog zbora (Ljubljana) i dirigenta Vladimira Kranjčevića ove je godine rezultiralo izdanjem CD kompakta i tiskanog sveska tih skladbi, predstavljenih javnosti Zadra, Šibenika i Dubrovnika uz njihovo izvođenje u tim gradovima od navedenog ansambla i dirigenta. Tom prilikom u Zadru i Šibeniku izdano je javnosti predstavio akademik Lovro Županović, a njegov tekst predstavljanja te više o autoru i zbirci moteta donosimo u nastavku.

U ovim vrlo znakovitim trenucima za glazbenu kulturu ne samo male hrvatske zamlje nego i inozemstva – kada javnosti predstavljamo/predajemo i slušno-tiskovnodiskografski 18 moteta hrvatskog skladatelja iz XVI. stoljeća Julija Skjavetića – ne mogu ne biti patetičan. Svoju patetičnost izreći ču asociranjem na priču koja (tiskovno) kruži o trenutku u kome je blage uspomene don Frane Bulić – u vremenu kad je Hrvatska bila u KUK monarhiji – objavio da je našao i dešifrirao tekst na nadgrobnoj ploči Dobre hrvatske kraljice Jelene. U tom trenutku, priča kaže, zazvonila su zvona sa crkava tada razjednjene Hrvatske.

Takav je za mene (kao transkriptora motetā i priređivača sveska) i ovaj trenutak. Ali živimo u drukčijem vremenu – za opisanu situaciju kao “nevremenu”. Pa neka onda zvona zvone u unutrašnjosti nas koji smo se skupili u ovoj drevnoj sakralnoj građevini da sudjelujemo u zaista povijesnom koncertu, povijesnom u oživljavanju skladbi autora, poniklog iz ovih krajeva, iz Krešimirova grada Šibenika.

A sad, nakon ovog pomalo i sentimentalnog početka, evo glavnih podataka o skladatelju i o njegovim motetima.

0. Julije Skjavetić (Schiavetti/Schiavetto) suvremenik je visoke renesanse, razdoblja prvog – znakovito sintetizirajućeg, a ujedno i putokaznog – uspona glazbene misli. Istodobno je i suvremenik prilika u razjedinjenoj Hrvatskoj, koja je proživljavala teške trenutke svog opstojanja upravo u XVI. stoljeću. Usprkos njima, on ne odlazi živjeti i djelovati izvan rodne regije, otprije pod vlašću Mletaka, nego joj ostaje vjeran.

1. O njegovu životu zna se vrlo malo. Od Dragana Plamenca – koji je sredinom četvrtog desetljeća ovog (XX.) stoljeća prvi upozorio na Skjavetića i njegove skladbe – pa nadalje, opravданo je smatrati da je ponikao iz šibenske obitelji, koja je u maticama krštenih, od-

nosno umrlih, ubilježena hrvatskim prezimenom Schiavetić/Schauetich/Scauetich i čiji se pripadnici u tom gradu mogu pratiti od 1520. do 1697. godine. To onda – iako bez spoznaje o godini i mjestu rođenja (i smrti) – dozvoljava skladateljevo inkorporiranje u hrvatsku glazbenu kulturu, što je u našem vrijeme (zaslugom Plamenca) prihvaćeno i u inozemnoj stručnoj literaturi.

Nakon marginalnih a često i nepreciznih leksikografskih zabilježbi (najranija 1611., G. Draudius), marljivošću posebno Plamenca (1933., 1944., 1971.), danas znamo da su Skjavetiću između 1562.–1564. (i 1565.?) u Veneciji objavljena:

- 1562: dva peterglasna madrigala,
- 1563: knjiga (zbirka) četverglasnih i peterglasnih madrigala (Vogel: 30, Plamenac: 25, Županović: 21; danas nepotpuno sačuvana, bez dionica quintusa i bassusa),
- 1564: jedna četverglasna i jedna peterglasna gregaska,
- 1564: prva knjiga peterglasnih i šesteroglasnih moteta (18),
- 1565: druga knjiga moteta (danasa po svemu sudeći nepovratno izgubljena).

Iz Skjavetićevih posveta madrigalā i motetā Girolamu Savorgnanu (1532.–1591.), šibenskom biskupu od 1557. do 1573., te formulacijā (istih) kako iz madrigalā tako i motetā, Skjavetića se može smatrati glazbenikom u službi navedenog biskupa. Na temelju značajki objavljenih mu skladbi može se okvirno naznačiti da je (Skjavetić) rođen (u Šibeniku) između 1530.–1535. i da je krajem osmog desetljeća mogao već biti mrtav, po svemu sudeći izvan Šibenika, a na teritoriju Mletačke Republike.

2. Iz izloženoga o opusu Julija Skjavetića (zasad) izlazi da je skladatelj na području duhovne glazbe skladao isključivo motete. Oni su – usprkos legendi koja ih je pratila nakon II. svjetskog rata – nasreću sačuvani. U Tabuli (Tavoli) svih dionica – fotokopija koje se prilaže u nastavku – navedeni su kako slijedi:

T A B V L : A .

D	Omine Domine. + A Carte.	2
	Egredientem de templo a lacere dextra.	3
O	m̄sgnum m̄st̄rium.	3
A	ue Maria grātu plena. Secunda pars.	5
D	lexiſi omnia verba.	6
V	idebunt iuſli et timebunt. Secunda pars.	7
S	ſluum me fac domine.	8
V	enī in altitudinē Maris. secunda pars.	9
S	ilus populi ego sum.	10
Q	usm̄ fulbra es.	11
H	oſte Chriſtus natus es.	12

<i>Constantibus organis.</i>	13
<i>Chrylus factus est pro nobis.</i>	14
<i>Ego sum qui sum.</i>	15
<i>Domine non ne bonum semper seruas.</i>	16
<i>Sibona suscepimus</i>	17
<i>Nudus egredens sum. secunda pars.</i>	18
<i>Pater noster qui es in celis.</i>	19
<i>Panem nostrum quotidianum. secunda pars.</i>	19
MOTETTA CVM SEX VOCIBVS.	
<i>Ave sanctissima Maria.</i>	21
<i>Vnum vobis dominus iures vana per ipsum.</i>	23
<i>Da pacem domine.</i>	24
<i>Suscipe verbum virgo Maria.</i>	25
<i>Pater quidem filium. secunda pars.</i>	26

I I F I N T .

Prema navođenju u Tabuli izlazi da ih je, s obzirom na broj glasova, 14 peteroglasnih i 4 šesteroglasna. Međutim, odnos je drugačiji: 12 moteta je peteroglasnih, a 6 šesteroglasnih.

Po mišljenju potpisnoga do pomutnje dolazi:

- što su svi moteti u pet zasebnih (spartiranih) dionica;
- što skladatelj u posveti spominje jedino motete u pet glasova ("questo mio primo libro di Motetti a cinque voci"), čime dopušta pretpostavku da je 6 šesteroglasnih moteta ubacio naknadno;
- što su, bez obzira na tekst naslovne stranice prve knjige ("Motetti a cinque et a sei voci"), peteroglasnima oglašene i prva i druga knjiga.

3. Živeći kao čovjek životom tipičnog pripadnika visoke (zrele) renesanse, Skjavetić je kao skladatelj ostavio "opus musicum" koji – bez obzira na opsežnost odnosno trajanje neke skladbe, posebice većine moteta – tvore mali oblici svjetovne i duhovne sadržajnosti. Usprkos pomanjkanju složenijih djela (na pr. misâ i sl.), određeni broj ostvarenja Julija Skjavetića osobito s duhovnog područja njegova stvaralaštva nedvojbeno predstavljaju vrlo znakovit skladateljev prinos i hrvatskoj i inozemnoj glazbenoj kulturi. S duhovnog područja su to osobito moteti: *O magnum mysterium*, *Ego sum qui sum*, *Pater noster*, *Ave sanctissima Maria*, *Da pacem*, *Domine*, *Suscipe verbum*. Ostvarena imponirajućom skladateljskom tehnikom – čije je izvorište ubicirano navlastito u postupcima nizozemskih polifoničara – ta ostvarenja istodobno portretiraju autora kao izvanredno značajnu senzibilnu osobnost razdoblja u kome je živio i djelovao. Njima se on potvrdio kao markantni pripadnik one skupine skladatelja koji su se – stvarajući na načelima "prvog načina skladanja" ("prima pratica") – probili u sam vrh onodobnog skladateljstva i u njemu otada traju kao "aequales inter pares" sa, npr. Giovannijem Pierlui-

gijem da Palestrinom i Orlandusom Lassusom. Ali s dopunom o većoj različnosti/različitosti u svjetovnim pa duhovnim skladbama od njih, što u slobodnijoj interpretaciji znači i stanovitijoj stvaralačkoj/ljudskoj samobitnosti od njihove.

4. U stručnoj literaturi još uvijek evidentirana kao nesposta tijekom II. svjetskog rata, prva knjiga (zbirka) Skjavetićevih moteta do nas je svojedobno doprla uvidavnošću dr. Marijana Zwiercana, vicedirektora Biblioteke Jagiellonske u Krakowu (u kojoj se danas nalazi unikatni izvornik), na čemu dr. Zwiercanu iskrena hvala.

Da bi u današnjici ušla u našu glazbenu praksu – nadati se – tijekom vremena postala njezin integralni dio, zasluga je maestra Vladimira Kranjčevića. On je, kao ravnatelj Varaždinskih baroknih večeri, toj instituciji namijenio težak ali častan i (vrijeme će pokazati) velezaslužan zadatak da bude inicijator Skjavetićevo "come backa" domaćoj pa (postupno i) inozemnoj glazbenoj (i općoj) kulturi. A skladatelj to – vidjet će se/i čuti – neosporno zasljužuje. Jer je on kao autor djela s područja svjetovne i (navlastito duhovne) glazbe zaista "jednak među jednacima" i u svom vremenu, i danas, i sutra.

46. 25
CANON.
Contine hic breiter quaterna tempora primam.
In spiritu inde plus Ave Maria sonis.

Prvi dio posljednjega Skjavetićevo moteta *Suscipe verbum*: dionica Cantusa s naputkom početka pjevanja šestoga glasa

Sexta pars.
Ve Maria.

Sexti glas iz dionice Tenora za istoimeni Skjavetićev motet (*Suscipe verbum*)